

همشهری

حافظ
می بیاور که نازد به گل باغ جهان
هر که غارت‌گری باد خزان
دانست

صحفا: علیرضا پناهی

جامعه:
دیپرو قهوه‌مهمه طباطبایی
گزارش:
مؤلف: رستم سلیمان
دیپرو قهوه‌فاله‌ه عسگری‌نیا
۳۴ (سیما و تالیزون)
مدیر: سعید فرونی
مدیر: علیرضا محمدی
صفحه آخر:
دیپرو جواد نصرتی

ایرانشهر:
دیپرو زهرآر عیاسی
تندیس:
مدیر: زینب سعیدی
دیپرو: مریم سرخوش
سرخ:
مدیر: جواد عزیزی
دیپرو: محمد جعفری
دانستنیها:
مدیر: ساسان شادمان
دیپرو: زهرا خلجی
سرزمین من:
مدیر: محمد بابک گنبد

سیاسی و دیپلماتیک:
مدیر: حسین ارچلو
شهرنگار:
مدیر: پروانه بهرام‌نژاد
دیپرو: مریم باقرپور
اقتصاد:
مدیر: حسین لطفی
دیپرو: مریم موسوی‌پور
تماشگر:
مدیر: امیرمحمد یعقوب‌پور
دیپرو: لیلی فرسند

صاحب امتیاز:
مؤسسه همشهری
مدیر مسئول: محسن مهدیان
مدیر: دانیال معمار
دیپرو: تحریریه:
سیدمجتبی صادقی
معاونان سردبیر:
شهرام فرهنگی، علی عمادی
شاهین امین، حامد قوقانی
مدیر فنی: حامد بیزدانی
مدیر هنری: مهدی سلامی
دبیر عکس: امیر پناهیور

صفحه آخر

یادداشت

طرشت: مهد علم و دانش

طرشت، یکی از کهن‌ترین محله‌های تهران با قدمتی بیش از هزار سال در گذشته به نام «درشت» شناخته می‌شد و گفته می‌شود که نام اصلی آن «دور یست» بوده که معرب واژه‌های فارسی است. درباره وجه تسمیه طرشت روایت‌های گوناگونی وجود دارد. برخی معتقدند که نام «طرشت» از ترکیب دو کلمه «طر» (به معنای گرم) و «شت» (به معنای دشت) تشکیل شده که احتمالاً به دلیل آب و هوای نسبتاً گرم‌تر این منطقه نسبت به مناطق کوهستانی اطراف انتخاب شده است. نقل دیگری می‌گوید در سده‌های دوم و سوم هجری، قبیله‌ای از اعراب به نام «دوریستی» در این منطقه ساکن شدند و نام طرشت برگرفته از آنان است. گروهی دیگر این نام را از واژه «ترش» به معنای سرزمینی با میوه‌های ترش‌مز مانند انار و توت می‌دانند. همچنین، احتمال دیگری مطرح است که نام طرشت برگرفته از واژه «طره» به معنای سرسبزی و آبادانی باشد که اشاره به فضای باغی و پررونق این منطقه در گذشته دارد.

قدمت طرشت به بیش از هزار سال می‌رسد و در آن دوران، این روستا همراه با روستاهای «تهران»، «دولاب» و «مهران» از توابع شهر تاریخی ری محسوب می‌شد. در دوران آل بویه، طرشت یکی از مراکز علمی و فرهنگی شیعه شناخته می‌شد و نقشی برجسته در پرورش دانشمندان و عالمان داشت. از جمله برجسته‌ترین شخصیت‌های علمی طرشت محمد بن احمد درستی بود که به عنوان نخستین محدث و فقیه این منطقه نخستین مرکز علمی را در طرشت تأسیس کرد. این مرکز علمی تا قرن رونق داشت و طرشت را به یکی از قطب‌های دانش تبدیل کرد. دیگر شخصیت پرآوازه طرشت خواجه جعفر بن محمد دوریستی از دانشمندان بزرگ عصر خود بود. او شاگرد عالمان بزرگی چون شیخ مفید و سید مرتضی (علم‌المهدی) بود. ایشان مدتی در محضر شیخ طوسی (شیخ‌الطائفه) و درس سید مرتضی (شرف‌رخی)، جامع نهج‌البلاغه نیز حضور داشت. با ورود ایشان به دوریست، این روستا تبدیل به مرکز علمی در جهان اسلام شد و شاگردان بسیاری پیرامون او گسرد آمدند. از شاگردان درس او خواجه نظام‌الملک، وزیر دانشمند سلجوقیان بود. در کتاب «اللقص» قزوینی رازی در قرن ششم هجری می‌خوانیم: «... شیخ جعفر دوریستی، مشهور در فنون و علوم و مصنف کتب و روای اخبار و از بزرگان این طایفه و علمای بزرگ هر دو هفته نظام‌الملک از رزی به دوریست رفتی و از خواجه جعفر سماع اخبار کردی و باز گشتی...» نظام‌الملک مذهب شافعی داشت و خواجه جعفر از عالمان بنام شیعی مذهب زمان خود به شمار می‌رفت و خاندان وی همگی به فضیلت و تقوا معروفند.

طرشت در دوران قاجار به دلیل نزدیکی به بیلاق‌های «کن»، مورد توجه شاهان قاجار قرار گرفت. فتحعلی‌شاه قاجار در بخش شرقی طرشت در محل کنونی خیابان اسکندری جنوبی باغی دیدارهای شکل‌آحاد کرد که گردشگاه شاه‌ی شناخته می‌شد. این اقدام نخستین گام در پیوند طرشت با تهران بود. در دوران پهلوی دوم، باغ اسکندری تفکیک شد و با خیابان‌کشی و ساخت‌وساز، طرشت به محله‌ای مدرن تبدیل شد. اما مهم‌ترین رویداد این دوره ساخت دانشگاه صنعتی شریف در سال ۱۳۴۴ خورشیدی بود که ساختار طرشت را به‌طور کامل دگرگون کرد.

دانشگاه صنعتی شریف که با مدیریت دکتر محمدعلی مجتهدی و طراحی معمار برجسته، حسین امانت ساخته شد، طرشت را به یکی از مراکز علمی معتبر ایران تبدیل کرد. این دانشگاه تنها پیوند این منطقه با تهران را افزایش داد، بلکه طرشت را به مکانی برای گردشگاهی نخبگان و دانشگاهیان بدل ساخت. امروزه بقعه شیخ عبدالله طرشتی از اماکن مذهبی و تاریخی مهم طرشت و با معماری سنتی و کاشی‌کاری‌های زیبایی یادآور اهمیت علمی و دینی این منطقه است. این بقعه همراه با تاریخچه درخشان طرشت با تاریخچه‌های پربار از علم و فرهنگ نقشی بی‌بدیل در شکوفایی دانش در دوران‌های مختلف ایفا کرده است. این منطقه که روزگاری مهد علم و دانش بود، امروزه نیز با وجود دانشگاه صنعتی شریف نمادی از دانش و پیشرفت به شمار می‌رود و جایگاهی ویژه در تاریخ تهران دارد. حفظ این میراث فرهنگی و علمی یادآور تلاش نسل‌هایی است که طرشت را به کانونی از علم و خرد بدل ساخته‌اند و الگویی برای آینده تهران به جا گذاشته‌اند.

رمضان طهران

آشنایی با برخی آیین‌های رضانی در تهران قدیم که این روزها کمتر در خاطر مردم پایتخت مانده است

به اینگونه آیین‌های ماه رمضان در تهران در یکی دو دهه اخیر به دلیل تغییر سبک زندگی ششگلی دیگر پیدا کرده و به شیوه‌های مختلفی برگزار می‌شود. در روزگار قدیم که خبری از پیشرفت تکنولوژی و گرفتاری‌های روزمره زندگی کم‌تر بود، استقبال از ماه رمضان

مکت
تا پایان سلطنت محمد علی شاه، مجالس تعزیه معمولاً در ایام ماه محرم و صفر در تهران اجرا می‌شد، ولی در دوران احمدشاه در ساختمان تکیه آقا در حصار بوعلی شمیران (جنوب نیاوران) به دستور کامران میرزا نایب‌السلطنه، تعزیه خاص ماه رمضان بعد از ظهرها تا قبل از افطار در مقابل احمدشاه و خانواده سلطنتی اجرا می‌شد.

گل‌ریزان در زورخانه‌ها
زورخانه‌ها که در گذشته به نوعی بانوق مردان محلی بود، در ماه رمضان جایی برای کمک به محرومان و رفع نیازهای آنها می‌شد. پهلوانان و اهالی محل در زورخانه جمع می‌شدند و با برگزاری مراسم گل‌ریزان، کمک‌های مردمی را جمع‌آوری می‌کردند. همچنین این‌ها چون روزها زورخانه تعطیل بود، ورزشکاران شب‌ها به زورخانه‌ها می‌رفتند و ورزش می‌کردند.

بساط سرگرمی و تعطیلی مشاغل
کسب‌وکار بازاریان در ایام ماه رمضان با یک‌تو و پر برکت‌تر می‌شد. اگر چه بسیاری از صنوف در این ماه تعطیل یا کم‌کاری می‌شدند اما در عوض زورخانه‌ها و قهوه‌خانه‌ها و البتّه مساجد، جزو بانوق‌های مردم بود. در واقع از آنجا که برخی از مشاغل در این ماه تعطیل می‌شدند و مردم تا پاسی از شب بیدار می‌نشستند، صبح‌ها نیز به‌ندرت اثری از کسب‌وکار در شهر پیدا می‌شد. به همین دلیل هم در این ماه تفریحات دسته‌جمعی از زشتی‌ها مضاغف پیدا می‌کرد. در روزهای ماه مبارک، حلقه‌های دور مارگیرها و درویش‌ها گسترش می‌یافت و مردم با دیدن کارهای آنها یا شنیدن حرف‌هایشان سرگرم می‌شدند.

نذر آش و حلوا
حلوا و آش در انواع مختلف از جمله نذورات مردم تهران قدیم بود و از آنجا که تهران از دیرباز شهری مهاجرنشین بود، خرده‌فرهنگ‌های مختلف در آن بروز و ظهور یافته بود، هر کس به فراخور حال خود برای بایقات‌مالحات و فاتحه اهل قبور و طلب آمرزش ۲-۳ ساعت مانده به افطار آش و حلوا را آماده می‌کرد و نیم ساعت مانده به افطار، حداقل برای ۷ خانه نذری می‌فرستاد.

از وقتی خدمات وسایل حمل‌ونقل اینترنتی با هر عرصه وجود گذاشت، فصل جدیدی در حمل‌ونقل عمومی ظهور کرده؛ هر جا که اراده کنی، تاکسی اینترنتی جلوی پایت سبزی می‌شود یا هر کالایی که داشته باشی، موتورسواران اینترنتی، آن را به‌سرعت از این سوی شهر به آن سوی شهر می‌برند. اما مشکل زمانی آغاز شد که رانندگان تاکسی یا موتورسواران اینترنتی، برای گرفتن سفارش، لازم است به شکل بر خط، دست به گوشی باشند و هنوز مسافر اول را جا‌جا نکرده یا وسیله اول را تحویل نداده، سفارش بعدی را دریافت کنند. در واقع معنی و مفهوم این ماجرا، آن است که مثلاً موتورسواران اینترنتی، کاملاً حق دارند وقتی لای ماشین‌ها وپراژ می‌دهند، سرشان هم توی گوشی باشد و بدون توجه به عابران پیاده یا دیگر خودروسواران، به‌جای شش دانگ حواس، تنها یک دانگ حواسشان به رانندگی و هدانگ دیگر، در یافتن چرب‌ترین سفارش در فضای مجازی باشد.

نیاید فراموش کنیم استفاده از تلفن همراه به هر دلیلی حین رانندگی یا موتورسواری، یکی از مهم‌ترین دلایل تصادفات است و باید از آن دوری کنیم.

نخستین سینه‌های باغچه‌های خردسالان در تهران قدیم، در خانه‌های کوچک و حیاط‌ها یا در جلوی خانه‌های بزرگ‌تر، با کاشی‌کاری‌های زیباترین، ساخته می‌شد. این سینه‌ها، علاوه بر زیبایی، دارای ویژگی‌های خاص خود بودند. مثلاً، این سینه‌ها، به گونه‌ای طراحی شده بودند که بتواند در برابر دزدان و راهزنان ایستادگی کند. همچنین، این سینه‌ها، به گونه‌ای ساخته شده بودند که بتواند در برابر آتش‌سوزی‌ها و آلودگی‌های محیطی، ایستادگی کند.

تهرانی‌ها
از آخرین روزهای ماه شعبان، ماهیگیری در رودخانه‌های تهران، به یک عادت سنتی تبدیل شده است. ماهیگیران با استفاده از توری‌های دستی، ماهی‌های مختلفی را در این رودخانه‌ها صید می‌کنند. این عادت، علاوه بر جنبه تفریحی، به گونه‌ای طراحی شده است که بتواند در برابر آلودگی‌های محیطی، ایستادگی کند. ماهیگیران، با استفاده از گیاهان طبیعی، توری‌های خود را ضدآلودگی می‌کنند. همچنین، این عادت، به گونه‌ای طراحی شده است که بتواند در برابر دزدان و راهزنان، ایستادگی کند.